

STRATA

İLİŞKİSEL SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

STRATA: İLİŞKİSEL SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Dört aylık yaygın süreli dergi

(Hakemli akademik dergi)

İmtiyaz Sahibi: Phoenix Yayınevi adına Ünal Sevindik

Genel Yayın Yönetmeni: Özlem Akkaya-Vefa Saygın Öğütle

Sayı Editörü: Barış Mücen-Nazlı Ökten

Kitap Değerlendirme Editörü: Funda Sönmez Öğütle

stratadergikitapinceleme@gmail.com

Yayın Kurulu: Aksu Akçaoğlu, Özlem Akkaya, Polat S. Alpman, Alim Arlı, Özgür Arun, Ozan Aşık, Aslıhan Aykaç Yanardağ, Özgür Budak, Barış Büyükokutan, Güney Çeğin, Sinan T. Gülhan, Sanem Güvenç-Salgırlı, Barış Mücen, Nazlı Ökten, Gülbin Özdamar Akarçay, Nadir Suğur, Çağdaş Üngör, Semiray Yücebaş

Bilim ve Danışma Kurulu: Feyza Ak Akyol, Erhan Akarçay, Bekir Balkız, Didem Danış, Saniye Dedeoğlu, Koray Değirmenci, Ayşe Durakbaşa, Gökçen Ertuğrul, Aylin Görgün Baran, Neşe Gurallar, Mehmet Nuri Gültekin, Barış Gürsoy, Meltem Karadağ, Sevcan Karcı, Alp Yücel Kaya, Onur Kınlı, Hüseyin Köse, Ceren Lordoğlu, Meral Özbek, Ahmet Özcan, İbrahim Şirin, Ümit Tatlıcan, Elif Yeneroğlu, Egemen Yılığür, Mesut Yücebaş

Strata Sekreteryası: Gülşah Kurt, Hilal Sevlü, Tolga Ulusoy

10. Sayı: Haziran 2022, Ankara.

ISSN: 2667-6079

Yönetim Yeri:

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1. Kızılay/Ankara

Tel: 0 312 419 97 81 pbx • Faks: 0 (312) 419 16 11

Phoenix Yayınevi

©Phoenix Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.

www.phoenixyayinevi.com

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.

Sertifika No: 47865 İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48

Tel: 0(312) 341 36 67

Dağıtım: Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1 Kızılay/Ankara

Kapak tasarım ve dizgi: Gamze Uçak

İletişim Adresi:

<https://stratadergi.org>

stratadergi@gmail.com

strata@strata.com

*Bu dergide yayımlanan makaleler, yazarlarının sorumluluğundadır.

Editörün Takdimi: Bourdieu'den sonra? Barış Mücen-Nazlı Ökten	5
Yuvarlak Masa: Nazlı Ökten, Barış Mücen, Aksu Akçaoğlu, Vefa Saygın Öğütle Deşifre: Tolga Ulusoy, Hilal Sevlü	9
Değini: Habitusu Neden Bu Kadar Çok Sevdik? Vefa Saygın Öğütle	27
Habitus: İlişkisel Bir Sosyolojik Nesne Olarak Eylem Sorunsalı Barış Mücen	33
Sosyolojik Bir Büyübozumu: Bourdieu ve Akademik Alan Alim Arlı	61
Sosyoanaliz olarak Sosyoloji: Homo Academicus Anlatıları Loïc J. D. Wacquant Çev. Tuğba Zeynep Şen	81
Değini: Eski ve Yeni Transatlantik Damarlar Barış Büyükokutan	97

Bourdieu Sonrası Kültürel Sermaye Tartışmaları Cem Serkan Atlı	105
Pierre Bourdieu, Roger Chartier, Robert Darnton Kültürel Tarih Hakkında Söyleşi Çev. Zuhâl Emirosmanoğlu	123
Türkiye’de Bourdieu: Canlanmakta olan çeviriler uzamı Zuhâl Emirosmanoğlu	143
Kitap İncelemesi: Anneliđin Yeniden Üretimi Gülşah KURT	175
Kitap İncelemesi: Kanıt Benan Havva Baran	183

Editörün Takdimi Bourdieu'den sonra?

Barış Mücen-Nazlı Ökten

Pierre Bourdieu, Strata'ya katkıda bulunanlarımızın çoğu için, sosyal bilimlerde ilişkiyel düşünceyin oluşumunda önemli bir tarihsel rol oynamış bir yol arkadaşı olarak var olageldi. Ölümünden yirmi yıl sonra adına bir sayı hazırlamak istediğimizde ise karşımıza, Bourdieu'den sonra ilişkiyel sosyal bilim üretme pratiklerini ve bunun parçası olarak sosyolojiyi nasıl düşüneceğimiz sorusu dikildi.

“Kolektif bir girişimin özel adı”ndan başka bir şey olmayan Bourdieu sosyolojisini, karşısına aldığı özcü ve tözcü düşünceyin devinimlerinde kurulan iktidarı sorgulayan bir dert, bir mücadele olarak okuduğumuz için ondan sonrası düşünmek, karşımıza tarihin her anında yeniden inşa edilmesi gereken bir sorunsal olarak çıkmakta. Bu sorunun zeminini, ilişkiyel bilim pratiklerini nasıl üreteceğimize dair paylaştığımız ortak bir dert oluşturuyor diyebiliriz. Bu soru bize meydan okuyarak karşımızda durmakta, çünkü bizi ilgilendiren, bu sorunun yanıtından çok, bu soru aracılığıyla yaptığımız şeyi, yani bilimsel çalışmalarımızı sorgulamak.

Ondan aldığımız en önemli derslerden biri de, kavramları kapatan ve sabitleyen, böylelikle kendi kavramlarını tözsellestiren veya şeyleştirilen bir sosyolojiden kaçınma gereği olduğu için, Bourdieu sosyolojisini, bize ilişkiyel sosyoloji üretmek için doğrudan verili bir model olarak okumayı doğru bulmadığımız açık. “Sonrası” sorusu, elbette Bourdieu'ye göre kolektif olarak bilim ve entelektüel üretim alanlarını kuran düşünümseelliğin, etkin bir eleştirel güç olarak canlı tutulması ile ilgili bir dertten kaynaklanıyor. Bourdieu için düşünümseellik sadece etik bir özeleştiriyile yetinmiyordu. Bu bakış açısıyla, bilenin, bilgisinin kaynaklarını ve dayanaklarını oluşturan yapıları sorgulaması ve sergilemesi, şeytan kovmaya benzer ayinsel bir zorunluluk aşaması değil, bilimsel üretim sürecinin bütününe yayılan bir dinamiğin parçasıdır. Bourdieu'den sonrası, Marx'ın “mantığın şeyleriyle, şeylerin mantığını” birbirine karıştırmak konusundaki uyarısına titizlikle riayet edip bu uyarıyı düşünümseelliğin

işleyiş koşullarından biri olarak önümüze koyan Bourdieu ile düşündüğümüzde öncelikli bir meselemiz var: bu sosyolojinin ürettiği kavramları, günümüzde tam da bu uyarıyı görmezden gelecek şekilde fetiş kavramlara, kendilerinden başka hiçbir şeyi açıklamayan neredeyse büyüsel nitelikli adlandırmalara dönüşmekten koruyacak bir yaklaşım geliştirme zorunluluğu.

“Sonrası” sorusu Bourdieu’yü kutsallaştırma tehlikesine karşı, düşünümsellik ilkesi çerçevesinde, yaptığımız işi sorgulatmakla birlikte, bu yaklaşım kör bir Bourdieu eleştirisi getirme anlamını da taşımıyor. Elbette yirminci yüzyılın son çeyreğinde kurumsallaşmış sosyolojik bilgi üretiminin merkezi konularından birini işgal etmiş böylesi bir figürün bugüne dek birçok derinlikli eleştirisi geliştirildi. Bourdieu sonrası sorusu bu eleştirilerin de şablonlaşmış biçimlerine karşı bizi düşünmeye zorlayan bir soru olarak karşımıza çıkmakta. Sorumuzun, bu argümanları Bourdieu’nün katkılarını ortaya koyarak derinleştiren analizlere ufuk açmasını umuyoruz.

Kısacası, Bourdieu sosyolojisinin düşünümsel bir değerlendirmesine davet olarak tasarladığımız bu özel sayı, ilişkisellik perspektifini sorgulamadan kabul edilen bir ilke değil, metodolojik zemini sorgulayarak inşa edilen bir konum olarak değerlendirme hedefini taşımaktadır. Bu yirmi yıl içinde Bourdieu sosyolojisinin kazandığı itibarın, onu doxa benzeri bir konumda dondurmasını engellemek için gerekli dinamizmle düşünmeye bir çağrıdır. Kendi deyişiyle “ampiriden yoksun bir teorinin bütün sahte sentezleri ve kavramsız bir metodolojinin kısırlaştırıcı ve yararsız tüm uyarılarından” uzak, sürekli aynı tartışmalara maruz kalmayı reddederek varılan en ileri noktadan bilimsel pratiklerimizi yeniden düşünmek için.

Bunun açık bir tartışma olduğu bilinciyle, bu sayıdaki amacımız, Bourdieu’nün bizi rahatlatan / evimizde hissettiren kavramlarının “aşinalığını” yeniden düşünmenin risklerini göze alarak yola çıkmaktı. Bunu kısmen başardığımızı düşünüyoruz. Elinizdeki sayıda Alim Arlı’nın makalesi, Loic Wacquant’ın *Homo Academicus*’un İngilizce baskısı için yazdığı sunuşla birlikte okunduğunda Bourdieu’nün çalışmalarının sadece üniversite uzamı açısından ne ifade ettiği değil, bugün bu uzamı yeniden düşünmek için hangi araçları sağladığını görmek bakımından önemli ipuçları barındırıyor. Barış Mücen ve Vefa Saygın Öğütle’nin yazıları kavramların içi boşaltılmış isimlere dönüşmeyeceği çözümlenmeleri mümkün kılan noktalar konusunda uyanık bir dikkati besleyici nitelik taşıyorlar. Emirosmanoğlu’nun makalesi çeviri sosyolojisi açısından Türkiye’de Bourdieu çalışmaları uzamı olarak niteleyebileceğimiz bir çerçeve çizerek genel bir durum değerlendirmesi yapmamızı mümkün kılıyor. Atlı’nın kültürel sermaye kavramının kullanımlarının genel bir değerlendirmesini yaptığı çalışması, Büyükokutan’ın Bourdieu’nün sanat sosyoloji-

sinin geleceğini, kültürün üretimi ve dünya sistemi perspektifleriyle ilişkiye soktuğu değinisi, Bourdieu, Darnton ve Roger Chartier söyleşiyle birlikte okunduğunda kültür üzerine bize yeni ipuçları sunuyor. Son olarak tartışmak istediğimiz meseleleri bir söyleşi çerçevesinde daha serbest ve diyalojik bir perspektifte dile getirmek istedik çünkü bireysel çalışmalarımızı aşan bir düşünümün, hemfikir olduğumuz ve ayrı düşüğümüz noktaların zenginleştiği ortak bir tartışma zemininde mümkün olduğunu göstermek, bilimsel kolektiflerin güçlendirici etkisini hatırlamak bakımından önemliydi. Birlikte çalışmak ve birlikte düşünmek, sonuçlarımızı paylaşmak için. İyi okumalar dileriz.